

Zároveň naznačen zde aspoň v hrubých rysech ohromný již rozsah naší správní s-y a velikost záslužné práce naší SRS. i našeho SÚS.

Literatura.

a) Česká: Doc. Jos. Beneš: „O statistice a její teorii, o vědách a zájmech, s nimiž souvisí“ (Praha 1920); dr. Dobroslav Krejčí: „Základy statistiky“ (Praha, I. vyd. 1920, II. vyd. 1923); týž: „Statistika“ (pro učitele, Praha 1928); G. Udny Yule: „Úvod do teorie statistiky“, přel. dr. Vl. Novák a dr. Jos. Mráz (Praha 1926); Stanislav Kohn: „Základy teorie statistické metody“ (Praha 1929); speciální díla a články české a podrobnou teoretickou literaturu cizí viz v dílech právě uvedených, zvláště v Kohnovi na str. 434 až 468.

b) Z cizích budiž zde uvedeno aspoň po 1 vynikajícím a snadno srozumitelném díle všeobecně teoretickém: A. И. Чупровъ: „Курсъ статистики“. (řada vydání, první v Moskvě 1886); Witold Zaleski: „Theorya statystyki w zarysie“ (Varšava 1884); A. Julin: „Principes de statistique théorique et appliquée“ (Paříž, I. 1921, II. 1923); H. Secrist: „An Introduction to Statistical Method“ (New York 1925); R. Benini: „Principii di statistica metodologica“ (Turin 1906); G. v. Mayr: „Statistik und Gesellschaftslehre“ (Tübingen, I. v 2. vyd. 1914, II. v 2. vyd. 1926). Z nejnovějších (v Kohnovi ještě neuvedených): Lucien March: „Les principes de la méthode statistique“ (Paříž 1930); dr. P. Flaskämper: „Statistik“ (I. Allgemeine Statistik, Lipsko 1930); dr. W. Winkler: „Grundriß der Statistik“ (I. Theoretische Statistik, Berlín 1931).

† Dobroslav Krejčí.

Státní lesy a statky.

I. Pojem a rozdělení. — II. Státní lesy a statky. 1. Vznik a rozsah. 2. Organisační. 3. Agenda podniku. — III. Státní statky zemědělských škol a výzkumných ústavů. — IV. Jiné podniky.

I. Státní lesy a statky republiky Československé spravované ministerstvem zemědělství, jsou rozděleny podle stavu k 1. I. 1936 na dva různorodé soubory státního pozemkového majetku a spravovány jsou podle účelu, jemuž slouží, jako státní podniky na základě zák. č. 404/1922 a vládn. nař. č. 206/1924 podle zásad obchodního hospodaření. První a hlavní soubor tvoří vlastní „Státní lesy a statky“,

kteřé spravovány jsou od 1. I. 1925 jako samostatný státní podnik ústředním ředitelstvím státních lesů a statků. Druhý a menší soubor tvoří „Státní statky zemědělských škol a výzkumných ústavů zemědělských“, které byly vládn. nař. č. 97/1934 vyloučeny od 1. I. 1935 z vlastního podniku „Státní lesy a statky“ a prohlášeny za podnik samostatný, spravovaný rovněž podle zásad obchodního hospodaření I. odborem ministerstva zemědělství.

II. 1. Podnik „Státní lesy a statky“ vznikl jednak ze státních lesů a statků bývalé říše rakousko-uherské ve výměře 597.586 ha a z lesů a statků členů bývalé panovnické rodiny ve výměře 145.643 ha, pokud se rozkládaly na území čsl. republiky a převzaty byly na základě zák. č. 354/1921 Sb. o převzetí statků a majetku připadlých podle mírových smluv čsl. státu (čl. 208 mírové smlouvy St. Germainské a čl. 191 mírové smlouvy Trianonské), jednak ze zabraného velkého majetku pozemkového, který převzat byl do státního vlastnictví a správy ministerstva zemědělství podle zákonů o pozemkové reformě a na základě dohod sjednaných mezi bývalým Státním pozemkovým úřadem a ministerstvem zemědělství a schválených vládou usnesením ze dne 2. VI. 1922 a ze dne 1. VIII. 1923 postátníovací akcí lesní od r. 1922 do 1. I. 1936 ve výměře 378.680 ha a v akci směnné ve výměře 21.680 ha. Mimo to získány byly koupí nebo směnou různé menší objekty, naproti tomu bylo odevzdáno z pozemkového majetku podniku „Státní lesy a statky“ okrouhle 30.000 ha zemědělské a lesní půdy bývalému Státnímu pozemkovému úřadu k provádění pozemkové reformy většinou pro drobný příděl. Kromě toho určeno je k dalšímu přídělu zejména na Podkarpatské Rusi a na Slovensku okrouhle 24.000 ha lesní půdy, která má býti přeměněna postupně na pastviny.

Celková rozloha podniku „Státní lesy a statky“ činila ke dni 1. I. 1936 **1,126.149 ha**, z níž připadá na jednotlivé země a různé druhy půdy:

Země:	Lesní půda	Země- dělská půda	Pastviny, hole a poloniny	Ryb- níky	Sta- vební plochy	Neplo- dné plochy	úhrnem
	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
Česká a Moravskoslezská	326.087	47.912	5.818	11.944	516	5.799	398.076
Slovenská	316.906	17.917	21.122	45	212	12.702	368.904
Podkarpatoruská	304.575	12.096	39.260	—	141	3.097	359.169
Úhrnem	947.568	77.925	66.200	11.989	869	21.598	1,126.149

V celkové rozloze je zahrnuto 14.862 ha převážně lesní půdy kompossessorátní na Podkarpatské Rusi u ředitelství státních lesů a statků v Buštině, z níž patří čsl. státu 97·5%.

Oravský kompossessorát na Slovensku v celkové rozloze 32.786 ha (z toho lesy 28.148 ha), který je spravován zvláštním správním výborem, není zahrnut v celkové výměře podniku „Státní lesy a statky“, ačkoliv patří čsl. státu okrouhle 78%.

Z důvodů organizačních, hospodářských a správních rozdělen jest podnik „Státní lesy a statky“ na jednotlivá hospodářská odvětví, na něž připadá z celkové rozlohy:

1. lesní hospodářství: 1.016.882 ha (z toho 946.290 ha lesní hospodářské půdy);
2. polní hospodářství: 46.935 ha (z toho 43.179 ha rolí, luk, zahrad, vinic a chmelnic);

3. pastvinářské hospodářství: 46.224 ha (horské louky a pastviny; hole a poloniny);

4. rybníční hospodářství: 12.801 ha (z toho 11.315 ha rybníků);

5. průmyslové závody lesní: 407 ha (pily, dřevní sklady, sušárny lesních semen a jiné drobné závody lesní);

6. průmyslové závody zemědělské: 89 ha (cukrovary, pivovary, lihovary, mlékárny, sýrárny, mlýny a jiné);

7. průmyslové závody ostatní: 78 ha (lomy, elektrárny, cihelny, sklárny);

8. společná zařízení: 365 ha (lesní dráhy, dílny, sýpky, skladiště);

9. majetek ostatní: 2.368 ha (stavební plochy, budovy kancelářské, činžovní domy, horské chaty, hostince, voluptuar [zámky, parky a pod.], vlastní majetek patronátní).

Z celkové rozlohy podniku „Státní lesy a statky“ je 1.031.901 ha ve vlastní režii, 94.248 ha je pronajato velko- a malopachtem (z toho 37.574 ha půdy zemědělské a 53.237 ha pastvin, holí a polonin).

2. Rozsáhlý pozemkový majetek podniku Státní lesy a statky, který vznikl sdružením různorodých podniků lesní a zemědělské prvovýroby s přičleněnými závody průmyslovými a s rozmanitým pomocným zařízením, rozkládá se v četných oblastech čsl. republiky s neobyčejně rozdílnými a kulturními poměry a bylo třeba postupně řešiti těžký a složitý úkol unifikace této organizační různorodosti po stránce správní, personální a hospodářské.

Základní myšlenkou a snahou organizační bylo vybudovati novou jednotnou správní soustavu tak, aby vyhovovala nejen rozmanitým hospodářským poměrům a potřebám jednotlivých oblastí a zvláštní povaze jednotlivých podnikových odvětví, nýbrž i požadavku jednotného vedení a žádoucí rentability podniku.

Za tím účelem provedena byla od 1. I. 1935 nová organizace podniku Státní lesy a statky, opírající se též o návrh nové systemisace všech služebních míst v podniku Státní lesy a statky, která schválena byla vládou dne 26. IV. 1935.

Základní podnikové jednotky správní tvoří místní správy (správy státních lesů, statků, rybníků, průmyslových závodů atd.), které obstarávají jakožto správní orgány I. stolice pro jednotlivá podniková odvětví provoz hospodářství a bezprostřední správu přiděleného jim státního majetku pod vedením a kontrolou nadřízených správních orgánů II. a III. stolice.

Podle rozlohy majetku a intensity provozu člení se místní správy na menší provozní jednotky (polesí, menší pily, větší dvory a j.), v jejichž rámci zřízeny jsou z důvodu ekonomického rozdělení služby a rozsahu pracovního pracovní jednotky (lesní ochranné okresy — hájemství, menší dvory a j.).

Pro územně přesně vymezenou a hospodářsky svéráznou oblast určitého počtu podnikových jednotek (místních správ) zřízena jsou jako správní orgány II. stolice ředitelství státních lesů a statků, která řídí provoz ve všech oborech příslušného hospodářství a provádějí pravidelnou inspekci místních správ za účasti speciálních odborných oddělení, referátů a účetáren.

Pro ústřední správu celého podniku Státní lesy a statky zřízeno je ústřední ředitelství státních lesů a statků, které je současně samostatným odborem (VIII.) ministerstva zemědělství a obstarává za účasti správního sboru vrchní vedení, inspekci a kontrolu podniku prostřednictvím odborných oddělení a referátů (organizační, osobní, pro lesní, polní a rybníční hospodářství, pro evidenci majetku a hospodářské lesní zřízení, stavební, právní, účetárna a pomocná kancelář).

Správní sbor o 9 členech rozhoduje o všech důležitých záležitostech podniku

vyžadujících souhlasu ministerstva zemědělství a ministerstva financí, pokud nejsou vyhrazeny platnými předpisy výslovně vládě nebo resortnímu ministrowi. Kromě toho zřízena je při ministerstvu zemědělství pro účetní a pokladní kontrolu podniku Stálá revisní komise, která zkoumá též po uplynutí správního roku účetní závěrky.

3. Podle nové organisace a vládou schválené systemisace je podnik Státní lesy a statky rozdělen podle stavu k 1. I. 1935 na:

I. 12 podnikových oblastí — ředitelství státních lesů a statků se sídly:

1. v Praze v rozloze 84.081 ha (z toho 68.401 ha lesů a 13.822 ha zemědělské půdy);

2. v Liberci v rozloze 80.032 ha (z toho 73.769 ha lesů a 1.512 ha zemědělské půdy);

3. v Třeboni v rozloze 91.336 ha (z toho 71.638 ha lesů, 6.201 ha zemědělské půdy a 11.048 ha rybníků);

4. v Hodoníně v rozloze 69.906 ha (z toho 44.505 ha lesů a 23.224 ha zemědělské půdy);

5. ve Frýdku v rozloze 60.309 ha (z toho 55.881 ha lesů a 2.843 ha zemědělské půdy);

6. v Žarnovici v rozloze 78.036 ha (z toho 67.204 ha lesů a 8.033 ha zemědělské půdy);

7. v Báňské Bystřici v rozloze 111.293 ha (z toho 96.846 ha lesů);

8. v Lipt. Hrádku v rozloze 82.527 ha (z toho 63.001 ha lesů);

9. v Solivaru v rozloze 97.048 ha (z toho 89.855 ha lesů);

10. v Užhorodě v rozloze 114.408 ha (z toho 96.509 ha lesů);

11. v Buštině v rozloze 114.128 ha (z toho 101.659 ha lesů);

12. v Rachově v rozloze 130.633 ha (z toho 106.412 ha lesů).

Zvláštními útvary s kompetencí ředitelství státních lesů a statků jsou školní lesní statky propůjčené podnikem Státní lesy a statky vysokým školám lesnickým v Praze a v Brně za účelem praktického výcviku posluchačů jmenovaných škol a pro potřeby lesnického výzkumnictví a podřízené ústřednímu ředitelství státních lesů a statků. Správu těchto objektů vedou za účasti správních výborů složených z profesorů řečených škol:

ředitelství školního lesního statku „Kostelec n. Č. Lesy“ vysoké školy zemědělského a lesního inženýrství v Praze (ve výměře 4459 ha) a ředitelství školního lesního statku „Masarykův Les“

(v Adamově) vysoké školy zemědělské v Brně (ve výměře 7922 ha).

Ústřednímu ředitelství státních lesů a statků jsou dále přímo podřízeny jako samostatné útvary:

Státní cukrovary ve Zvoleněvsi (18 ha) a ve Smiřicích (13 ha), semenářský závod státních lesů v Praze-Bubenči, lesní taxační kancelář státních lesů v Brandýse n. L.

II. Uvedeným ředitelstvím státních lesů a statků podřízeno je 200 správních jednotek (místních správ) a to:

157 správ státních lesů, lesů a statků, 26 správ státních statků, rybníků, statků a rybníků, 17 správ státních pil, dřevních skladů, lesních drah a lomů.

III. Místní správy rozděleny jsou na 619 provozních jednotek, a to:

528 poleší, 42 pil, dřevních skladů, lesních drah a pomocných dílen a 49 správ dvorů a průmyslových závodů zemědělských.

IV. Provozní jednotky člení se konečně na 1915 pracovních jednotek. a to:

1641 lesních ochranných okresů (hájemství), 121 dvorů v režii a 66 dvorů propachtovaných, 87 pil a menších dřevních skladů.

V souvislosti s reorganisací podniku „Státní lesy a statky“ provedena byla též normalisace všech stálých služebních míst na podkladě nové systemisace schválené usnesením vlády ze dne 26. IV. 1935, podle které je systemisováno v podniku Státní lesy a statky pro službu v ústředním ředitelství a mimo ústředí:

pro služební třídu I b. (administrativní)	619	míst
pro služební třídu II. (výkonnou, důchodní a pomocnou administrativní)	1137	„
pro služební třídu III. (pomocnou)	33	„
pro služební třídu IV.	79	„
Celkem úřednických míst.....	1868	míst
pro pomocné kancelářské zaměstnance	212	„
pro podúředníky a zřízence ..	2791	„

Úhrnem pro celý podnik

„Státní lesy a statky“ . 4871 míst

Služební poměr různorodých zaměstnanců podniku Státní lesy a statky upraven byl služebním řádem, který vydán byl na základě § 210 platového zák. č. 103/1926

a schválen byl usnesením vlády ze dne 17. VII. 1928. Služební poměr ten je ryze soukromoprávní, jak uznává důsledně též judikatura n. s. s. (srov. na př. nálezy Boh. adm. 10010/1932, 10325/1933).

4. a) Hlavním hospodářským odvětvím podniku Státní lesy a statky je hospodářství lesní a s ním spojené průmyslové závody lesní. Ve státních lesích možno na základě zjištěné dřevní zásoby a ročního přírůstku a podle hospodářských plánů trvale těžiti ročně průměrně 3,500.000 m³ dřevní hmoty, z níž připadá okrouhle 60% na dříví užitkové a 40% na dřevo palivové. Dřevo užitkové vyrábí se v nejrozličnějších sortimentech a přichází do obchodu z největší části jako kulatina stavební a pilářská, dále jako dříví důlní, dříví brusné pro domácí i zahraniční továrny na celulosu a papírny, jako drobné dříví užitkové (tyče a pod.) a částečně opracované jako železniční pražce pro čsl. státní dráhy. Dříví palivové vyrábí se rovněž v několika jakostních třídách, měkké dříví palivové konsumuje se téměř výhradně doma, pro export přichází v úvahu jen dříví bukové. Průmyslové závody lesní (pily) tvoří nezbytný doplněk režijního lesního hospodářství a podnik Státní lesy a statky má celkem 72 pil (162 rámů), z nichž 42 pil (118 rámů) má pohon parní neb elektrický, 30 pil (44 rámů) je s pohonem vodním, a zpracují ročně 400.000 až 500.000 m³ kulatiny. Doprava dřeva z lesa do různých odbytišť provádí se rozmanitými dopravními prostředky jednak po suchu (lesní dráhy 772 km, silnice a cesty 14.500 km, smyky a j.), jednak po vodních tocích (300 km) voroplavbou nebo volnou plavbou a po této stránce provedl podnik Státní lesy a statky rozsáhlé stavby zejména v odlehlých a nepřístupných lesích na Slovensku a v Podkarpatské Rusi na podkladě soustavného investičního plánu.

Trvalá odbytová a cenová krise, která postihla čsl. lesní a dřevařské hospodářství již r. 1930, přinutila ústřední vedení podniku Státní lesy a statky ke zřízení nové prodejní organizace dřevařské ve formě smíšené akciové společnosti (Čsl. ústřední prodejna dřeva v Praze), v níž má podnik Státní lesy a statky 51% a která obstarává jednatelský prodej dřeva a dřevních výrobků ze státních lesů a pil jak na trhu domácím, tak zejména v zahraničí.

b) Druhým hlavním hospodářským odvětvím podniku Státní lesy a statky je polní a rybniční hospodářství s při-

členěnými průmyslovými závody zemědělskými.

Hospodářství polní má výměru 46.647 ha (z toho 38.528 ha polí, 4172 ha luk), z níž spravováno je ve vlastní režii 24.772 ha, ve velkopachtu 16.826 ha a v malopachtu 5049 ha. Režijní státní dvory (121) zaměstnávají vedle úředníků (181) a zřízců (407) průměrně 6600 stálých dělníků a čeledě. Z celkové rozlohy státních statků připadá asi 51% na oblast řepařskou, 46% obilnářskou a 3% pastvinářskou. Zvýšená péče věnuje se i pěstování, lukařství a ovocnictví, jakož i produkci živočišné, která chová přes 14.000 kusů dobytka (z toho 9200 krav). Průměrná denní produkce mléka činí asi 80.000 litrů, z níž zpracuje se ve vlastních mlékárnách asi 40.000 litrů (Český Těšín a Hostivice).

Hospodářství rybniční provozuje se převážně v jižních Čechách a produkuje ročně asi 10.000 q ryb hlavně známých Třeboňských kaprů.

K průmyslovým závodům zemědělským náleží 2 režijní cukrovary (Zvoleněves a Smiřice), které mají přidělený kontingent přes 932.000 q řepy, (kromě toho je podnik Státní lesy a statky zúčastněn asi 33% akcií na Akciové společnosti pro průmysl cukrovarnický v Hodoníně a 52% akcií na Společném cukrovaru v Dol. Cetně), 7 pivovarů, které vyrobí přes 100.000 hl piva (největší v Benešově), 6 lihovarů je ve vlastní režii, menší průmyslové závody zemědělské jsou sýrárny, mlýny, rafinerie lihu, olejna, sušárna brambor a jiné. Mimo to jsou v pronájmu: 1 cukrovar, 1 pivovar, 1 mlýn, 9 lihovarů, z nichž 7 je združstevněno.

c) Zvláštní zmínky zasluhuje provoz myslivosti ve státních honitbách, z nichž mnohé slouží účelům reprezentačním; značná část honiteb je pronajata. Ve státních honitbách uloví se ročně přes 160.000 kusů zvěře užitkové (hlavně zajíců 60.000, bažantů 40.000, koroptví 35.000, králíků 17.000) a přes 50.000 kusů zvěře škodné. Odstřel zvěře zadává se též domácím i cizím lovcům za určité poplatky.

III. Státní statky zemědělských škol a výzkumných ústavů zemědělských jsou samostatným podnikem, který slouží jednak názornému vyučování a praktickému výcviku žactva na zemědělských školách, jednak potřebám výzkumných ústavů zemědělských, názorné činnosti poradnické a propagační.

Školní statky (26) přičleněny jsou k hospodářským, rolnickým i lesnickým školám a mají podle stavu k 1. I. 1936 celkovou výměru: 3916 ha, z níž připadá na půdu vlastní 3098 ha, na půdu najatou 343 ha a na půdu bezplatně propůjčenou 476 ha; lesy (školní polesí lesnických škol) zaujímají výměru 2400 ha, ostatek je půda zemědělská, vodstvo, plochy neplodné a zastavené.

Výzkumnické statky (22) spravovány jsou výzkumnými ústavy a stanicemi zemědělskými a zaujímají k 1. I. 1936 celkovou výměru okrouhle 5969 ha, z níž připadá na půdu vlastní 2060 ha, na půdu najatou 3883 ha (převážně horské pastviny v Niž. Vereckách 3287 ha) a na půdu bezplatně propůjčenou 26·5 ha.

IV. Do skupiny státních lesů a statků čsl. republiky v širším slova smyslu lze zařadit ještě tyto státní podniky:

Vojenské lesní podniky ve výměře 78.783 ha tvoří vrchní lesní správy v Hořovicích, v Plumlově, v Malackách a v Kamenici n. Cíř., které spravovány jsou jako státní podnik ředitelstvím vojenských lesních podniků v Praze, jež jest podřízeno ministerstvu národní obrany. Provoz těchto podniků je přizpůsoben vojenským potřebám zejména jako dělostřelecké střelnice.

Školní závod zemědělský v Uhřetěvsi je demonstračním a vyučovacím objektem vysoké školy zemědělského inženýrství v Praze a má výměru 574·8 ha.

Školní závod zemědělský v Žabčicích slouží pro vysokou školu zemědělskou v Brně témuž účelu jako závod Uhřetěveský a má výměru 395 ha.

Uvedené školní statky vysokých škol zemědělských podřízeny jsou ministerstvu školství a národní osvěty. Toto ministerstvo spravuje kromě nich ještě školní závod zemědělský v Děčíně-Libverdě přidělený zemědělskému odboru německé vysoké školy technické v Praze a školní závod v Kuřimi přidělený vysoké škole zvěrolékařské v Brně; ale tyto školní závody nejsou statky státními a hospodaří jen na půdě najaté. Podrobnější data o Státních lesích a statcích jsou uveřejněna v publikaci: Deset let Čsl. republiky, III. díl a v státních rozpočtech (a jejich přílohách) a účtech.

Karel Šiman.

Státní úředníci.

viz Zaměstnanci státní.

Státní území.

O státním území vůbec. I. Pojem státního území. — II. Rozsah státního území. A. Všeobecná charakteristika. B. Jeho součásti. 1. Souš. 2. Vodstvo. a) Části moře. aa) Moře pobřežní. bb) Mořské zátoky a zálivy. cc) Moře vnitrozemské. dd) Mořské úžiny. ee) Moře ostrovní. b) Vodstvo vnitrozemské. aa) Jezera. bb) Řeky a kanály. 3. Movité předměty, tvořící součásti státního území. a) Lodi aa) státní, bb) soukromé. b) Létadla aa) státní, bb) soukromá. c) Podmořské kabely. — III. Změny státního území. A. Nabytí. 1. Akcese. 2. Okupace. 3. Aneксе. 4. Vydržení. 5. Adjudikace. 6. Cese. B. Ztráta státního území. — IV. Ochrana státního území. A. Mezinárodní. B. Vnitrostátní.

Čsl. státní území. I. Rozsah. A. Úvod. B. Doba vzniku čsl. státu. C. Rozsah čsl. státního území v době přechodné. 1. Země historické. 2. Slovensko a Podkarpatská Rus. 3. Těšínsko. 4. Území inkorporované. 5. Pozdější úpravy hranic. — II. Změny čsl. státního území po definitivním stanovení státních hranic. — Ochrana čsl. státního území: A. mezinárodní, B. vnitrostátní 1. ústavní, 2. správní, 3. trestní. Literatura.

Zkratky: s. ú. = státní území, s. h. = státní hranice.

Pokud je v textu poukazováno na knihy a články uvedené ku konci článku v literatuře, je — pokud možno — citován jen autor se zkratkou l. c.

O státním území vůbec.

I. Pojem státního území.

Problém s-ho ú. stal se v posledních desetiletích oblíbeným thematem státovědy, její teoretikové se k němu opětne vracejí. I ve veřejnoprávní literatuře čsl. byla mu již věnována pozornost a to hlavně ve dvou samostatných publikacích (Šimákově a Neubauerově l. c.). Na tomto místě nelze se podrobněji obírat rozličnými teoriemi o s-m ú. — jež souvisí úzce se základními problémy veřejného práva, tak hlavně s problémem státu — a je kriticky hodnotiti, stačí úplně, podáme-li úvodem k výkladům dalším o nich jen povšechný přehled, odkazující co do podrobností na bližší rozbor, jež obsahují jednotlivé monografie uvedené v literatuře. Jednotného, všeobecně uznaného třídění těchto teorií není.

Problém s-ho ú. nevyskytuje se v právo- vědě teprve v době moderní, nýbrž objevuje se opětne i v dobách starších (již v antice a ve středověku, kdež jej sleduje podrobně Hamel l. c.), avšak jeho tehdejší řešení mají nyní význam jen historický. Stačí z doby starší upozorniti jen na teorii,